

עין משפט
ור מצה

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מסורת הש"ס

א. וקמן מה. מחמת
מחמת הלכה ד
ופיה מהל' מהדרין ה'
ד'
ב. קמ' ב מ"י פ"ה מהל'
שנעוטה הלכה ב'
קמא ב ד מ"י פ"ב
מהלכות טק' ממונ'
הלכה ח מהל' עין מו'
קמא ב מ"י פ"ה מהל'
ז ופיה מהלכות טק'
מהדרין ה"ז ט מהל' עין
מו' לו טו"ש"ע ח"מ פ"מ א'
קמא ב'
קמא ו מ"י פ"ב מהל'
טק' ממונ' הלכה ז
פ"מ טו"ש"ע ח"מ פ"מ
שלא טק' ו'
קמא ו מ"י פ"ה מהל'
מהדרין הלכה ח'
פ"מ טו"ש"ע ח"מ פ"מ
ה' קמא ו מ"י פ"ה מהל'
מהדרין ה"ז ט מהל' עין
מו' לו טו"ש"ע ח"מ פ"מ
טו"ש"ע ח"מ פ"מ
קמא ב מ"י פ"ה מהל'
טס הלכה ח ופ"ה
מהלכות ח"מ פ"מ טמ'
טס טו"ש"ע ח"מ פ"מ
טק' ו טו"ש"ע ח"מ פ"מ
שלא טק' ז'
קמא ו מ"י פ"ה מהל'
מהדרין הלכה ח'
פ"מ טו"ש"ע ח"מ פ"מ
ה' קמא ו מ"י פ"ה מהל'
מהדרין ה"ז ט מהל' עין
מו' לו טו"ש"ע ח"מ פ"מ
טו"ש"ע ח"מ פ"מ
קמא ב מ"י פ"ה מהל'
טס הלכה ח ופ"ה
מהלכות ח"מ פ"מ טמ'
טס טו"ש"ע ח"מ פ"מ
טק' ו טו"ש"ע ח"מ פ"מ
שלא טק' ז'

לך וי"ל שהוא כולל שהם משלם חצי נזק מגופו וא"כ מהאי
דעמא אמאי לא מוקי אפילו כר"ע דפוטר בתם מהאי כופר
דכששור בקפילה לא ליתערך ליתמיני שפטור בתם כופר דהתנן
שהם משלם מגופו וימון דמשלם מגופו הניאיהו לביד וישלם לך
וכשאין השור בקפילה כגון ע"פ עד
שניהם שטרין מוכרז מדרכה דאמר
בעלים משלמים כופר וי"ל דלן הי"ג
לדרי"ע נמי כופר לא הו' שיער והא'
דלא קאמר הא מני רבי עקיבא היא
מחוס דדרי"ע כשור שנגח ארבעה
מחוס (לקמן מה.) נקי מדמי עבד
ואי ר"ע הי"ג מגופו וא"כ מהאי כופר
עבד ומאי שיער דהאי שיער למ"ד
פלגא נוקא ממונא דאי משום חצי
כופר לאו שיעורא הוא דהתנן שהם
הכי אלא כלומר דמאי כפר דמשלם
דאית ליה לרבי יוסי הגלילי חס
משלם חצי כופר אי משום דדרי"ע
לקמן נקי מדמי ולדון ולא דרי"ע נקי
מחצי כופר דלמא לעולם מ"ל דפטור
דכששור בקפילה הניאיהו לביד
וישלם לך וכשאין השור בקפילה פטור
מדרכה וי"ל דהא דקאמר דמס משלם
ח"מ כופר לאו משום דשמעינן ליה
הכי אלא כלומר דמאי כפר דמשלם
חצי כופר ולא יסבור דרבה כ"ר ערפון
דאית ליה נמי לקמן שלא כ"ר הרגל
(דף ק"ו) דחס משלם דחס ואי נמי
מ"ל רבי יוסי הגלילי דרס לא משלם
חצי כופר משום דרבה לא שיעורא
היא כדפרישית וה"ה דהוא מצי למימר
הא מני ר"ע בן זומא הוא דדרי"ע
התם נקי מדמי עורו ולדידיה נמי
כופר לא שיעורא הו"ל:

חורה אור השלם

1. כי תבנה בית חדש
ועשית מצבה לביתך וכל
תשבים דמים במבוקר כי
יפל הנפל ממנו:
דברים כב ח

גליון הש"ס

מחנה' ה'סן מועדת
לאבול' עין לעיל דף ד'
ע"ה ח"מ' ד"ה למתפסק:
גמ' אין דמא א"ל מביא:
לעיל ד' ע"ה לקמן לו פ"ג:
ח"מ' ד"ה ואי ר"ב ח"מ'
ה'סן קמא' ע"ה לקמן דף
לו ע"ה כ"ש"י ד"ה הו"ה
דקמא:

הנהרות הג"א

[א] ח"מ' ד"ה וחי חספ
ס' לור"מ דוקא' נ"ב א"ל
הל"ה' ו"ה' מוקלן ע"ה:

מוסף רש"י

מאי לאו בחס. וחי חספ
דקמני נה היתם שורי את
פלימי דהיתו טבר וחס לאו
כ"ר כופר הוא, הא מני ר'
יוסי הגלילי הוא (בתרבות
אדמתי סיפא ב'ו).
ללא חספא פטור ע"ה,
פי עמנו אלא עבד,
לפלו וליתמי ברדייה.
בגו טרין ונכחיה מ'
הוא מצי לטעי חטוק
וליתמי דלמא דלא משלם
על פי עמנו, בדי"א.
דמשלם ע"פ עמנו, מועד
ס' (ט"ו). כולה במועד
קמרי' חס' קמרי' להכי לא חשיב
זור ואס' ולקמן (ט"ו). פ"ד אמאי לא חשיב
הארי והרוב כו': ס' לו מועד'ס.
אפילו נכשיה וכל מוקן ומשלמן
בעלים שלהן מוקן חס' עסן
כ"י פרכוס. שגדל' חס' צנימו'
גמ' וקמני כהכסה אינה מועדת.
לא ליגח ולא לגוף אלמא קין
בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:
כולה

המים שורי כ"ו מאי לאו כספ'. וה"ק המית שורי את פלוני משלם
חצי כופר ע"פ עמנו ורבי יוסי הגלילי היא או שורי של פלוני
המית משלם ע"פ עמנו חצי נזק אלמא ממונא הוא: עבדו שור
פלוגי. השלם הוא דמשלם ל' פלוגי ואפילו אינו שור אלא
דינר: לפלוג וליתמי ברדייה.
בקמיימא גופיה דהמית שורי שורי
של פלוני מצי לפלוגי: כולה במועד
קמרי' ויחוקיקס דמועד עבד
לאשמעינן: יוסר על מה שהויק.
כגון ל' של עבד: הא פטוס. כגון
חצי נזק דחס משלם ע"פ עמנו: כמה
שהויק. נזק שלם דמועד: משום
דלא קמני כמה שהויק. הא לאו
מיוצחא הוא דלא פסיקא ליה למיתמי
כמה שהויק ליתיה משמע דפחות
אינו משלם ע"פ עמנו כיון דאיכא
חצי נזק לרבות דאינו משלם כמה
שהויק ואפילו הכי משלם ע"פ עמנו
דהלכתא גמירי לה דממונא הוא:
אימרי. ככשיהו נזק ממונא הוא. דלן
דרכן כהו: והו' מולדה דקן לשלם
חצי נזק: ולא מגבינן ליה כככל.
דלן דנין דיני קנסות אלא כסמויין
וכככל אין כפמיסה: כדכרבי. מרגוליס
וככשיהו גוליס דלן דרך כלל וחמול
להורגן: ואי חס'ס. נזק כככל לא
מפקינן מיניה: ואי לא חס'ס נזק
ואמר קבעו לי זמן ליתמי כהדי
לארעא דירשראל קבעינן ליה: ויזין
כך ויזין וכן משמתינן ליה. להרוב
אח הכלל נזק החמול: עד דמשלם
סויקא. שיהרגס: מתני' לא ליגח.
כקין: ולא ליגוף. דמית גוף. ויכולה
הו' מולדה דקן ומשלמן חצי נזק
הרי חמשה תמין: ושור חסועד. ג'
פעמים ליגח או לגוף או לרובן או
לבעוט או לפוך הרי סן חמשה מועדין
לשלם נזק שלם ולגבי מועד חס'ס
לשו' מה ע"ה העדאה עדיס חצי
הוא: ושור חסועד כרשום פניוק.
ואפי' קין ממה הו' כמועד שלם
נזק שלם: והאדס. הרי חמשה.
וכבעלי חיים קמרי' להכי לא חשיב
זור ואס' ולקמן (ט"ו). פ"ד אמאי לא חשיב
הארי והרוב כו': ס' לו מועד'ס.
אפילו נכשיה וכל מוקן ומשלמן
בעלים שלהן מוקן חס' עסן
כ"י פרכוס. שגדל' חס' צנימו'
גמ' וקמני כהכסה אינה מועדת.
לא ליגח ולא לגוף אלמא קין
בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:
כולה

מני רבנן היא

מני רבנן היא דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם
אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והארם אתאן לרבי
טרפון דאמרו משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן
וסיפא רבי טרפון. אין דהאימר ליה שמואל לרב יהודה ישינא שבוק מתני'
ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה רבבא אמר
כולה

חצי נזק צרורות

חצי נזק צרורות. והתנן חצי נזק צרורות גמירי לה דממונא הוא:
דלכתא גמירי לה דממונא הוא:
אימרי. ככשיהו נזק ממונא הוא. דלן
דרכן כהו: והו' מולדה דקן לשלם
חצי נזק: ולא מגבינן ליה כככל.
דלן דנין דיני קנסות אלא כסמויין
וכככל אין כפמיסה: כדכרבי. מרגוליס
וככשיהו גוליס דלן דרך כלל וחמול
להורגן: ואי חס'ס. נזק כככל לא
מפקינן מיניה: ואי לא חס'ס נזק
ואמר קבעו לי זמן ליתמי כהדי
לארעא דירשראל קבעינן ליה: ויזין
כך ויזין וכן משמתינן ליה. להרוב
אח הכלל נזק החמול: עד דמשלם
סויקא. שיהרגס: מתני' לא ליגח.
כקין: ולא ליגוף. דמית גוף. ויכולה
הו' מולדה דקן ומשלמן חצי נזק
הרי חמשה תמין: ושור חסועד. ג'
פעמים ליגח או לגוף או לרובן או
לבעוט או לפוך הרי סן חמשה מועדין
לשלם נזק שלם ולגבי מועד חס'ס
לשו' מה ע"ה העדאה עדיס חצי
הוא: ושור חסועד כרשום פניוק.
ואפי' קין ממה הו' כמועד שלם
נזק שלם: והאדס. הרי חמשה.
וכבעלי חיים קמרי' להכי לא חשיב
זור ואס' ולקמן (ט"ו). פ"ד אמאי לא חשיב
הארי והרוב כו': ס' לו מועד'ס.
אפילו נכשיה וכל מוקן ומשלמן
בעלים שלהן מוקן חס' עסן
כ"י פרכוס. שגדל' חס' צנימו'
גמ' וקמני כהכסה אינה מועדת.
לא ליגח ולא לגוף אלמא קין
בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:
כולה

המית שורי את פלוני

המית שורי את פלוני או שורו של פלוני
הרי זה משלם על פי עצמו מאי הכי נמו דיאין
לא במועד אבל תם מאי הכי נמו דיאין
משלם על פי עצמו אי הכי אדחני סיפא
המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם
על פי עצמו לפלוג וליתמי ברדייה בדי"א
במועד אבל בתם אינו משלם על פי עצמו
כולה במועד קמרי' תא שמע: זה הכלל כל
המשלם יותר על מה שהויק אינו משלם על
פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהויק
משלם לא הא כמה שהויק משלם אבל
פחות מאי הכי נמו דלא משלם אי הכי
אדחני זה הכלל כל המשלם יותר על מה
שהויק אינו משלם על פי עצמו ליתמי זה
הכלל כל שאינו משלם כמה שהויק דמשמע
פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא
נוקא קנסא תיובתא משום דלא קתני כמו
מאי הויא תיובתא משום דלא קתני כמו
שהויק לא פסיקא ליה כיון דאיכא חצי נזק
צרורות דהלכתא גמירא לה דממונא הוא
משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא
נוקא קנסא היאי כלבא דאכל אימרי ושונרא
דאכלהו תרנגולא משונה הוא ויולא מגבינן
בככל והו' מילי ברברבי אבל בוזברי
אורחיה הוא יואי חספ לא מפקינן מיניה ואי
אמר קבעו לי זמן ליתמי כהדי לארעא
דירשראל קבעינן ליה יואי לא אויל משמתינן
ליה ויזין כך ויזין כך משמתינן ליה עד
דחמולק הויקא מדרבי נתן דחתיא רבי נתן
אומר ממניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך
ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ואל
ילא תשים דמים בביתך: מתני' יחמשה
תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת
לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרובין
ולא לבעוט. השן מועדת לאכול את הראוי לה
הרגל מועדת לשבור בדרך הילובה ושור
המועד ושור המזיק ברשות הניזק והארם
הזאב והארי והרוב והנמר והברדלס והנחש
הרי אלו מועדין רבי אלעזר אומר בזמן שהן
בני תרבות אינן מועדין והנחש מועד לעולם:
גמ' מדקתני השן מועדת לאכול מבבל
דבחצר הניזק עסקינן וקתני בהמה אינה
מועדת לשלם כוליה אבל חצי נזק משלמת
מני רבנן היא דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם
אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והארם אתאן לרבי
טרפון דאמרו משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן
וסיפא רבי טרפון. אין דהאימר ליה שמואל לרב יהודה ישינא שבוק מתני'
ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה רבבא אמר
כולה

לפלוג ויתני ברדייה בדי"א

לפלוג ויתני ברדייה בדי"א
במועד אבל בתם כו'.
בתם אין משלם ע"פ עמנו דמשמע
דע"פ עדס משלם מהמית שורו
את פלוני דלמא לא סבר כרבי יוסי
הגלילי דלמא תם משלם חצי כופר:
והשתא דאמרת פלגא נוקא
קנסא. נראה דלוקא
למ"ד פלגא דנוקא קנסא אכל למ"ד
פלגא דנוקא ממונא לא מיתמי כלל
דמאי מיתמי דמקין לא אמאי דקין
אורחיה הוא דפתס שוריס לאו
מחוס שיעור קיימי והאי משונה הוא
דלאו אורחיה דכלנא למיכל אימרי
כרבי אכל למ"ד פלגא נוקא קנסא
הו' מולדה דקן דמרייהו משונים הם
ע"ה דקין כוונתו להויק:
ואי תפס א"א שפקינן מיניה. [א] אור"ת
דוקא ח' חס'ס [ה] המזיק עמנו
עון כלל או השורא קאמר דלא
מפקינן דכתיב הקילו חמשים שיעור
למזיק בן אס לקחו בעשת ההיק אכל
לו ולא נזיח ממנו דלן אלו דנין דיני
נכמא ופלגיה לפלג ויחייבי רב יהודה

חצי נזק צרורות

חצי נזק צרורות. והתנן חצי נזק צרורות גמירי לה דממונא הוא:
דלכתא גמירי לה דממונא הוא:
אימרי. ככשיהו נזק ממונא הוא. דלן
דרכן כהו: והו' מולדה דקן לשלם
חצי נזק: ולא מגבינן ליה כככל.
דלן דנין דיני קנסות אלא כסמויין
וכככל אין כפמיסה: כדכרבי. מרגוליס
וככשיהו גוליס דלן דרך כלל וחמול
להורגן: ואי חס'ס. נזק כככל לא
מפקינן מיניה: ואי לא חס'ס נזק
ואמר קבעו לי זמן ליתמי כהדי
לארעא דירשראל קבעינן ליה: ויזין
כך ויזין וכן משמתינן ליה. להרוב
אח הכלל נזק החמול: עד דמשלם
סויקא. שיהרגס: מתני' לא ליגח.
כקין: ולא ליגוף. דמית גוף. ויכולה
הו' מולדה דקן ומשלמן חצי נזק
הרי חמשה תמין: ושור חסועד. ג'
פעמים ליגח או לגוף או לרובן או
לבעוט או לפוך הרי סן חמשה מועדין
לשלם נזק שלם ולגבי מועד חס'ס
לשו' מה ע"ה העדאה עדיס חצי
הוא: ושור חסועד כרשום פניוק.
ואפי' קין ממה הו' כמועד שלם
נזק שלם: והאדס. הרי חמשה.
וכבעלי חיים קמרי' להכי לא חשיב
זור ואס' ולקמן (ט"ו). פ"ד אמאי לא חשיב
הארי והרוב כו': ס' לו מועד'ס.
אפילו נכשיה וכל מוקן ומשלמן
בעלים שלהן מוקן חס' עסן
כ"י פרכוס. שגדל' חס' צנימו'
גמ' וקמני כהכסה אינה מועדת.
לא ליגח ולא לגוף אלמא קין
בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:
כולה

חצי נזק צרורות

חצי נזק צרורות. והתנן חצי נזק צרורות גמירי לה דממונא הוא:
דלכתא גמירי לה דממונא הוא:
אימרי. ככשיהו נזק ממונא הוא. דלן
דרכן כהו: והו' מולדה דקן לשלם
חצי נזק: ולא מגבינן ליה כככל.
דלן דנין דיני קנסות אלא כסמויין
וכככל אין כפמיסה: כדכרבי. מרגוליס
וככשיהו גוליס דלן דרך כלל וחמול
להורגן: ואי חס'ס. נזק כככל לא
מפקינן מיניה: ואי לא חס'ס נזק
ואמר קבעו לי זמן ליתמי כהדי
לארעא דירשראל קבעינן ליה: ויזין
כך ויזין וכן משמתינן ליה. להרוב
אח הכלל נזק החמול: עד דמשלם
סויקא. שיהרגס: מתני' לא ליגח.
כקין: ולא ליגוף. דמית גוף. ויכולה
הו' מולדה דקן ומשלמן חצי נזק
הרי חמשה תמין: ושור חסועד. ג'
פעמים ליגח או לגוף או לרובן או
לבעוט או לפוך הרי סן חמשה מועדין
לשלם נזק שלם ולגבי מועד חס'ס
לשו' מה ע"ה העדאה עדיס חצי
הוא: ושור חסועד כרשום פניוק.
ואפי' קין ממה הו' כמועד שלם
נזק שלם: והאדס. הרי חמשה.
וכבעלי חיים קמרי' להכי לא חשיב
זור ואס' ולקמן (ט"ו). פ"ד אמאי לא חשיב
הארי והרוב כו': ס' לו מועד'ס.
אפילו נכשיה וכל מוקן ומשלמן
בעלים שלהן מוקן חס' עסן
כ"י פרכוס. שגדל' חס' צנימו'
גמ' וקמני כהכסה אינה מועדת.
לא ליגח ולא לגוף אלמא קין
בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:
כולה

הוא דכרבי חס משלם
חצי כופר. ח"ש זה הכלל
כל המשלם יותר על מה
שהויק אין משלם על פי
עצמו. פי בגון השלמי
ככל השלמי: ר' דה'
הוא קנס אינו משלם על
פי עצמו מאי לאו הא
פחות ממה שהויק משלם
ספי ושמי' חצי
נזק ממנו זאב ופריק לא
כמה שהויק כגון המעד
שמשלם קין שלם דרמי
זה ממנו הוא וישלם על
פי עצמו אבל פחות לא
ואקשי' אי הכי היה לו
למנו לשלם כל שאינו
משלם כמה שהויק אינו
משלם על פי עצמו
דמשמע יתר כיון כפל
וכיוצא בו ומשמע פחות
הוא חצי נזק ויזין דלא
קתני הכי משמען כיון
והוא כמה שהויק כממונ'
ועלמל על פי עצמו.
ולמה בחיובתא לרב הונא
והלכתא פליגי נוקא קנסא.
ומהדרין תיובתא והלכתא
דפסוקא הוא וישלם על פי
עצמו ליתקן לא מיתמי בה
כמה שהויק. השתא דאמר
פליגי נוקא קנסא כלבא דאכל
אימרי ושונרא וישלם חצי
נזק מגבינן בככל קיימא לן
אין גובין קנס בככל ואם
חספ אין לא מפקינן
ואם אסר אופנה לדינא
בארעא דירשראל מוסקין
ליה ואי לא אויל משמתינן
ליה ויזין כך ויזין כך